

О. В. Бабенко,

Національний університет біоресурсів і природокористування України, м.Київ

АФОРИЗМ ЯК ТИП ТЕКСТУ В АСПЕКТІ ФУНКЦІОНАЛЬНОСТІ ТА ПРАГМАТИКИ (НА МАТЕРІАЛІ АНГЛОМОВНОГО ПОЛІТИЧНОГО ДИСКУРСУ)

У статті розглядаються функціонально-прагматичні аспекти афоризмів у політичному дискурсі. Афоризм досліджується як тип малоформатного тексту і як тип висловлювання, що володіє семіотичним і комунікативним статусом. Матеріалом дослідження є афоризми Хілларі Родхем Клінтон.

Ключові слова: афоризми, функції, типологія, інформативність, прагматика, політичний дискурс.

В статье рассматриваются функционально-прагматические аспекты афоризмов в политическом дискурсе. Афоризм исследуется как тип малоформатного текста и как тип высказывания, обладающего семиотическим и коммуникативным статусом. Материалом исследования послужили афоризмы Хиллари Родхем Клинтон.

Ключевые слова: афоризмы, функции, типология, информативность, прагматика, политический дискурс.

The article deals with functional and pragmatic aspects of aphorisms in a political discourse. «Aphorism» is investigated as a type of a small-format text and a type of a statement which possesses some semiotic and communicative aspects. The research is based on Hillary R. Clinton's aphorisms.

Keywords: aphorisms, functions, types, informational content, pragmatics, political discourse.

Розширення інтересів сучасної лінгвістики залучає до сфери її уваги різноманітні комунікативні процеси, супутні діяльності людини. Мова, як відомо, є сховищем колективного досвіду людства. Цей досвід виражається у значеннях слів і стійких виразів, у прецедентних текстах, що визначають приналежність людей до тієї чи іншої культури і етносу. Особливу роль у передачі колективної та індивідуально-авторської мудрості від покоління до покоління грають афоризми, які виражають найбільш важливі ідеї в стислій і лаконічній формі. Афоризми не раз привертали до себе увагу мовознавців, але разом з тим, як тип англomовного тексту з позицій функціонального підходу і прагматики в ракурсі політичного дискурсу, залишаються недостатньо вивченими, що й зумовило актуальність нашого дослідження.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Ідеї вивчення лінгвістики тексту та мови особистості виражені в наукових працях О.М. Пешковського, І.О. Бодуена де Куртене, В. фон Гумбольдта, Е. Сепіра, А. Вежбицької, Е. Бенвениста, Ф. де Сосюра, М. М. Бахтіна. Концепції цих учених були розвинуті в дослідженнях Г.І. Богина, Ю.М. Караулова, І.Р. Гальперіна, І.М. Колегаєвої, Є.В. Іванцової, Є.Ю. Ваганової, Л.А. Нефедової, Є.В. Патрушевої, Х. П. Дацишина, Т.М. Ващук, О. С. Фоменко. Лінгвістика тексту – напрям лінгвістичних досліджень, об'єктом яких є правила побудови зв'язного тексту і його смислові категорії. Вона займається з'ясуванням глибинних смислів, які містяться в певному тексті. Інтерес до даного міждисциплінарного дослідження безпосередньо пов'язаний з глибинними соціальними змінами в суспільстві.

Мета дослідження – розглянути функціонально-прагматичні особливості афоризмів на матеріалі виступів Хілларі Родхем Клінтон.

Виклад основного матеріалу. Афоризми відносяться до категорії універсальних висловлювань, які «володіють гранично широкою семантикою, відсутністю безпосереднього зв'язку з реальністю, з переходом в область «чистої ідеї» [4, с. 56]. У перекладі з грецької «*aphorismos*» – короткий вислів, «це дотепна словесна мініатюра, висловлювання, іноді парадоксальне і завжди мудре, влучне і розкриває незвичайний бік звичайного» [2, с. 52]. В даний час існує тенденція розглядати афоризм як тип малоформатного тексту і як тип висловлювання, що володіє семіотичним і комунікативним статусом.

У плані класифікації афористичних висловлювань розрізняють такі типи: прислів'я та приказки (у фольклорі); гноми або сентенції (літературні афоризми без імені автора); апофтегми (афоризми, приписані одній особі); максими (афоризми морального змісту) [7].

Афоризми є багатофункціональними типами висловлювань. Багатофункціональність афоризмів пояснюється різними типами інформації. І.Р. Гальперін виділяє такі типи інформативності тексту в афоризмах: «змістовно-фактуальна інформація; змістовно-концептуальна інформація; змістовно-підтекстова інформація» [5, с.28].

Афоризмам притаманні такі функції: комунікативна (адресант-текст-адресат); номінативна (констатація певного стану справ, явищ); естетична (естетичний вплив на адресата); директивна (спонукання до певного способу дії або поведінки); дефініційно-оцінкова (узагальнення знань шляхом дефініцій); кумулятивна (можливість за допомогою мови зберігати, накопичувати знання) [1,3,7,9].

Політичний дискурс є складним об'єктом дослідження, оскільки лежить на перетині різних дисциплін – політології, соціальної психології, лінгвістики і пов'язаний з аналізом форми, завдань і змісту дискурсу, уживаного в певних («політичних») ситуаціях [6, с.11].

Для досягнення основних цілей політичного дискурсу політичні діячі створюють свою промову в яскравій формі за допомогою різноманітних мовних засобів виразності, арсенал яких досить великий, а інтенсивність впливу висока. Завдяки даним засобам висловлювання політиків часто швидко запам'ятовуються і згодом розглядаються саме як афоризми. Проаналізуємо приклади таких висловів з виступів Хілларі Родхем Клінтон [10].

Крім своєї основної комунікативної функції (адресант-текст-адресат) аналізовані приклади характеризуються номінативною функцією, націленою на констатацію певних явищ, фактів, стану справ на міжнародній політичній арені.

«The challenge is to practice politics as the art of making what appears to be impossible, possible».	«Найважливіша сучасна проблема – перетворити політику в мистецтво робити можливим те, що здається неможливим».
«It's true that America can't solve every problem, but I don't know of any major problem in the world that can be solved without us». «No nation can meet the world's challenges alone».	«Це правда, що Америка не може вирішити всі проблеми, але я не знаю жодної серйозної проблеми в світі, яка може бути вирішена без нас». «Жодна країна не може вирішувати світові виклики поодиночки».

В аналізованих висловах відображені загальнополітичні проблеми, а також актуальні питання безпеки в сучасному світі. У цьому зв'язку Хілларі Клінтон констатує вирішальну роль своєї країни.

Цікаві на наш погляд і афоризми з гендерної складової. Автор вдається до антитези, метафори, паралелізму з метою досягнення прагматичного ефекту на жіночу частину електорату.

«Wealthy women have rights in every country. And poor women don't». «Women are the largest untapped reservoir of talent in the world».	«Багаті жінки мають права в кожній країні, а бідні – ні». «Жінки – найбільший невикористаний резервуар таланту в світі».
---	---

З директивною функцією можна виділити наступні афоризми.

«We must stop thinking of the individual and start thinking about what is best for society».	«Настав час перестати думати про окрему особистість і почати думати про те, що найбільше потрібно суспільству».
«The First Lady role is really difficult. It has no job description... You have to create it for yourself». «We'll hold out our hand; they have to unclench their fist».	«Роль Першої Леді, дійсно, важка. Вона не має посадових інструкцій. Вам доведеться створити їх самій». «Ми протягнемо нашу руку, якщо вони розіжмуть свій кулак».

Ця функція розглянутих афоризмів полягає у впливі на адресата. Вони містять пряме спонукання до певного способу дії чи поведінки, яке виражається або імперативним способом, або через пораду, рекомендацію, побажання. За допомогою афоризмів оратор добивається певних прагматичних ефектів, пов'язаних із завоюванням і маніпулюванням аудиторії. Афоризми, особливо авторські, допомагають виразніше дати пораду, рекомендацію, викликати на відповідну дискусію, продемонструвати критичне ставлення до об'єкта або учасника мовної дії. Крім того, незалежно від інших прагматичних функцій, що використовуються в інформаційно-значущих уривках виступів, сприяють реалізації принципу економії зусиль і часу. Виступаючий отримує можливість у стислій формі передати необхідне повідомлення, а слухач легше сприймає інформацію.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Афоризми як багатофункціональні типи висловлювань можуть володіти різним набором прагматичних функцій, але практично кожний вислів сприяє встановленню і підтримці контакту з аудиторією, охоплює психологічну сторону адресата (відчуття, сприйняття, уявлення), завдяки використанню афоризмів у своїх виступах Хілларі Р. Клінтон висловлює свої думки лаконічніше, більш інформативно, образно і емоційно. У них відображені певні стереотипи поведінки, а також загальнолюдські, національні, групові та індивідуальні цінності. У плані афористичної типології автору притаманні апофтегми та максими. Для аналізованих прикладів афористичних висловлювань характерні номінативна і директивна функції.

Перспективним можна вважати вивчення поставленої проблеми на матеріалі інших мов, порівняння специфіки використання мовних афоризмів у політичних дискурсах різних країн. Плідним видається аналіз лінгвокультурологічного потенціалу досліджуваного матеріалу.

Література:

1. Аммер А. В. Вербализация фрагмента концептосферы «морально-этические ценности» в афоризмах и пословицах (на материале английского и русского языков): дис. ... канд. филол. наук: 10.02.19 / Анна Владимировна Аммер. – Воронеж, 2005. – 186 с.
2. Борев, Ю. Б. Эстетика. Теория литературы [Текст]: энциклопедический словарь терминов / Ю. Б. Борев. – М.: Астрель Аст, 2003. – 575с.
3. Ваганова Е. Ю. Афоризм как тип текста в аспекте интертекстуальности: на материале немецкого языка: дис. ... канд. филол. наук: 10.02.04 / Екатерина Юрьевна Ваганова. – Калининград, 2002. – 261 с.
4. Гаврилова Е. Н. Универсальные высказывания и другие обобщающие суждения / Е. Н. Гаврилова // Филологические науки: науч.-теор. журн. – 1986. – № 3. – С. 56.
5. Гальперин И. Р. Текст как объект лингвистического исследования. – М.: Наука, 1981. – 139 с.
6. Демьянков В. З. Эффективность аргументации как речевого воздействия // Проблемы эффективности речевой коммуникации. Сб. научно-аналитических обзоров. [Текст] – М.: ИНИОН АН СССР, 1989. – 89 с.
7. Дмитриева О. А. Культурно-языковые характеристики пословиц и афоризмов (на материале французского и русского языков): дис. ... канд. филол. наук: 10.02.20 / Ольга Александровна Дмитриева. – Волгоград, 1997. – 189 с.
8. Литературный энциклопедический словарь / Под общ. ред. В. М. Кожевникова, П. А. Николаева. – М.: Сов. Энциклопедия, 1987. – 750 с.
9. Патрушева Е. В. Лингвокультурологический и функционально-прагматический аспекты афоризмов в политическом дискурсе): дис. ... канд. филол. наук: 10.02.19 / Екатерина Владимировна Патрушева. – Ставрополь, 2011. – 247с.
10. Hillary Clinton Quotes [electronic resource] access mode : http://www.brainyquote.com/quotes/authors/h/hillary_clinton_3.html, date 03.23.13.